

Hitte- en droogtebestendige planten

Botanische les op Kreta

TEKST EMIEL VAN DEN BERG | FOTOGRAFIE: EMIEL VAN DEN BERG, ANNIKA KYPARISSIS

Hoe moeten we tuinieren met een veranderend klimaat? De afgelopen droge en warme jaren hebben onherroepelijk invloed op hoe wij in de toekomst met onze tuinen omgaan. Welke planten kunnen die veranderende weersomstandigheden aan? We namen een kijkje op het Griekse eiland Kreta waar we uitleg kregen over de droogtebestendige tuin.

Tijdens een bezoek aan Kreta was het verleidelijk om een groenbedrijf te bezoeken. De keuze viel op Chloroplastes - Gardens & Nursery waar we kennis maken met Asterios en Annika Kyparissis. Asterios is afkomstig uit Thessaloniki en studeerde bosbouw in zowel Griekenland als Engeland Annika komt van origine uit Duitsland waar ze landschapsarchitectuur studeerde. Een bedrijf als Chloroplastes is uitzonderlijk op Kreta. 'Daarbij onderscheiden wij ons doordat we veel planten zelf kweken om soortechtheid te kunnen garanderen én omdat hier in de buurt amper kwekerijen te vinden zijn', vertelt Annika. De aanleg van tuinen staat op Kreta nog in de kinderschoenen, de Kretenzers zelf tuinieren zelden. 'Het draait dan vooral om het verbouwen van eigen groenten en fruit.' De tuinen die het bedrijf realiseert, behoren vrijwel altijd bij vakantiewoningen van buitenlanders. 'Heel vaak gaat het om mensen met weinig groenkennis. Hun startvraag is daarom vaak dezelfde; een goed uitzienende tuin met weinig onderhoud. Ze komen hier immers naar toe om te ontspannen.'

INHEEMSE PLANTEN

Als eerste maken we kennis met de bescheiden kwekerij, gelegen aan de noordkust van Kreta. Een vlak gebied met op de achtergrond de besneeuwde bergtoppen landinwaarts. 'Hier aan de noordkust van Kreta vriest het nooit, natte winters hebben we zelden. Vorst en nattigheid is er uiteraard wel landinwaarts, richting die bergen.' Dat maakt meteen duidelijk waarom er op de kwekerij zowel kust- als bergplanten te vinden zijn, de tuinen van hun klanten liggen immers verspreid. Wat ook opvalt is het aantal inheemse planten. De filosofie van het koppel is om elke tuin zo veel mogelijk op de omringende natuur aan te laten sluiten. 'Zo leen je die erbij.' Opvallend is dat steeds meer van hun klanten ook vragen om natuurlijk ogende tuinen, vaak gaat het dan om mensen die enige kennis hebben over de natuur en die op het eiland veel wandelingen maken. 'Wie dat doet is meteen verkocht want de natuurlijke beplanting hier is boeiend en kleurrijk.' Annika pakt het boek *The making of Cretan landscape* van Oliver

Rackham en Jennifer Moody, een belangrijke inspiratiebron. 'Met Oliver zijn we hier verschillende keren de natuur ingegaan om te leren van wat hier groeit en onder welke omstandigheden.' Daarnaast heeft het koppel goede contacten met de botanische tuin van de dichtbij gelegen stad Chania. 'We hebben daar veel geleerd over de inheemse en soms endemische beplanting van Kreta. Veel ervan is prima te gebruiken in de tuinen die we hier aanleggen. Dat is een heel interessant aspect van ons werk.'

GRIJSBLADIGE ZONAANBIDDERS

De kwekerij is bescheiden, nog in opbouw. In de kleine showtuin tegen de weg zijn veel planten al aardig volgroeid. 'Hiermee maken we het klanten gemakkelijker om te kiezen.' De planten zijn op een natuurlijke manier gerangschikt tussen grote rotsblokken, zoals je ze ook in de natuur tegenkomt. Uiteraard zijn het droogte- en hittebestendige planten. Omdat Annika ook de Duitse tuincultuur goed kent, kan ze heel goed benoemen welke planten die ze hier gebruikt ook bestand zijn tegen de steeds warmere en drogere zomers van Nederland. Het oog valt op de grijsbladige planten waarvan bekend is dat veel ervan goed bestand zijn tegen droogte en zon. Goed toe te passen in Nederland is *Artemisia* 'Powis Castle'. Andere grijsbladige planten geschikt voor een droge, zonnige standplaats in de Nederlandse tuin zijn *Ballota pseudodictamnus*, *Phlomis fruticosa* (ernaast groeit de hierop lijkende inheemse *P. cretica*), *Helichrysum italicum* en sommige *Eryngium*. Inheems is weer *Stachys cretica* die we in Nederland goed kunnen vervangen door *Stachys byzantina*. Uiteraard staat er ook *Lavandula* op de kwekerij zoals *L. stoechas*, *L. dentata* en *L. x allardii*. 'Voor Nederland, en ook Duitsland waar ik tot na mijn studietijd veel met tuinen bezig was, wat lastig omdat deze niet van nat houden. Daar is vooral *L. angustifolia* veel geschikter. Ook met rozemarijn die het hier goed doet, kun je in Nederland best wat doen, net als met diverse tijmsorten.'

VERZAMELING CISTUS

Grijsbladige *Salvia* staat er ook, zoals de inheemse *S. pomifera* en *S. triloba*. 'Vergelijkbaar met de voor Nederland veel sterkere *S. officinalis* en zijn cultivars.' In Nederland een 'rode-lijstplant' is de grijsbladige *Glaucium flavum*, die bijvoorbeeld op Texel nog te vinden is. 'Deze gele hoornpapaver is een kustplant die het hier prima naar zijn zin heeft'. Verder zoekend binnen het grijs vallen planten op die wij in Nederland als eenjarig of kuitplant behandelen: de goed in vorm te knippen *Teucrium fruticans* 'Agadir' en de rijkbloeiende *Convolvulus cneorum*.

Als andere rijkbloeiende planten voor tuinen op Kreta noemt Annika nog *Agapanthus* (*praecox* en *africanus*), *Verbascum*-soorten, *Euphorbia characias* subsp. *wulfenii*, *Verbena bonariensis* en *Hemerocallis fulva*. Verrassend is *Ajuga reptans* die op Kreta een geliefde schaduwplant is. 'Allemaal ook voor Nederlandse tuinen geschikt.' De kwekerij en showtuin laten uiteraard nog veel andere planten zien, bij veel ervan meldt Annika dat die voor ons echt te kwetsbaar zijn.

Cistus is een plant die op Kreta in de natuur veel voorkomt. Annika en Asterios kweken naast enkele inheemse ook diverse gecultiveerde *Cistus*. Er zijn verschillen in bloemkleuren en bladvormen; soms zijn die overigens minimaal, maar alle-

maal houden ze van de Griekse zon. 'Lastig is de gevoeligheid voor nat, daarom kan bij aanplant in Nederland drainage handig zijn.' Meer over *Cistus* is te lezen in De Tuin in vier seizoenen nummer 7.

In de showtuin staan ook (sier)grassen zoals het bekende pampasgras *Cortaderia selloana* met de kleiner blijvende cultivar 'Pumila' en van *Stipa* de soorten *S. calamagrostis* en *S. tenuifolia*. Allemaal goed bij ons te gebruiken. Anders wordt het bij *Pennisetum* waarvan hier *P. orientale* geliefd is, voor Nederland is *P. alopecuroides* veruit de sterkste. 'Daarnaast maken we graag groepen van het inheemse *Hyparrhenia hirta*. Dat vraagt wel wat uitleg aan de klant, omdat dit gras hier veel in berm en op hellingen groeit. Dat schrikt af.'

HEESTERS EN BOMEN

De tuin die we vervolgens bezoeken is van Noorse eigenaren die hier geregeld vertoeven. De tuindelen zijn terrasgewijs opgebouwd, soms buigen planten langs de keerwanden naar beneden, anderen klimmen daar juist tegen omhoog. In de voegen groeien inheemse uitzaaiers. Er zijn diverse heesters en bomen te bewonderen die het ook naar hun zin hebben in Nederland. Bij de heesters vallen *Rhaphiolepis indica*, *Vitex agnus-castus* en *Spartium junceum* op. Verrassend genoeg groeit in deze Kretenser tuin ook *Berberis* en *Ilex aquifolium*. Bij de bomen valt *Cercis siliquastrum* op. 'Meer richting de koude bergen kiezen we altijd voor *Cercis canadensis*, die is beter bestand tegen vorst en vocht.' Ook *Broussonetia papyrifera* ontwikkelt zich op Kreta tot een forse boom en is decoratief met de variabele bladvorm. 'In Nederland zeker aan te planten, de boom blijft daar kleiner en produceert zelden oranje schijnvruchten.' Verder groeit er *Morus*, zowel *M. alba* als *M. nigra*. Als wintergroene boom noemt ze *Quercus ilex*, waarvan de populariteit in Nederland al aardig in de lift zit. 'De hier goed groeiende kurkeik, *Q. suber*, lijkt me een grensgeval.' Verder noemt ze *Paulownia tomentosa*, *Albizia julibrissin*, *Ficus carica*, *Diospyros kaki* en soorten van *Tamarix* en *Carya* als hitte- en droogtetolerante bomen. Opvallend is de kleinbladige *Zelkova abelicea*, endemisch op het eiland Kreta en daar Kretenser *Zelkova* genoemd. 'Niet echt geschikt voor Nederland, enigszins vergelijkbaar is de sterkere *Nothofagus antarctica*.'

In de tuin staan ook goede voorbeelden van vormsnoei met *Laurus nobilis* en de voor Nederland te vorstgevoelige *Pittosporum*, *Metrosideros*, *Nerium* en *Myrtus*. Annika adviseert voor bij ons *Viburnum tinus*, *Photinia x fraseri* 'Red Robin' en *Elaeagnus ebbingei* die het op Kreta ook prima doen. 'En *Phillyrea angustifolia* en *latifolia*, nu nog grensgevallen in Nederland.' Voor lagere massieven vindt ze *Rosmarinus* heel geschikt. 'Geen paniek dus als het klimaat gaat opwarmen. Er blijven nog meer dan voldoende planten over', eindigt Annika met een glimlach. 🌱

Informatie

Chloroplastes Gardens & Nursery
www.chloroplastes.eu